

מנוחה נכונה

סיפור מאת

בן-ציון יהושע

א

היה זה בוקר מעונן. קרעי תכלת בצבצו בשמים האפורים. נראה שגשם זלעפות עומד לרדת בכל רגע. מתוך הערפל והמדבר הגיחו צמד עורבים אפורים, שראשיהם וכנפיהם שחורים, חיפשו מסתור ונחתו על אדן החלון בקריאות זעקה גרוניות של סכנה ממשמשת ובאה. מנוחה מרחה בדקדקנות ובסבלנות רבה גבינת שמנת על פרוסה של לחם שיפון, הוסיפה כמה זיתים שחורים ועלי פטרוזיליה, הצמידה פרוסה לפרוסה, עטפה בנייר פרגמנט. סימנה חריצי חיתוך על תפוז.

"מנוחה, מה ההכנות האלה על הבוקר?", גיחך פרופ' געש, נוירולוג ידוע, מתוך עיתון הבוקר. "את מטפלת בתפוז כמו נויכירורג מדופלם המסמן את הגולגולת לפני שהוא משתעשע במוח".

"ממתי אתה מתעניין במה שאני עושה ולאן אני הולכת? במקרה הטוב, אני מעניינת אותך כמו פצינט שמשלם לך תעריף של קופת חולים".

"כרגיל אצלכם, הניתוח תמיד מצליח והפצינט ברוב המקרים מת...אני לא מכירה נוירולוג או נויכירורג המתעניין גם במתחולל במוח. אני לא בטוחה ששמעת על אבר שנקרא 'לב', ליתר דיוק המשאבה הזאת הנמצאת באזור החזה".

"למדת לסובב את הנושא ולא לענות לשאלה פשוטה שלי".

"אם זה כל כך חשוב לך, אני עולה להר הזיתים. היום יום השנה למות אמי".

"מה שנקרא מנוחה נכונה... את בדרך כלל אישה לא רעה, אבל נותרו בכ כמה תכונות שאימך המנוחה השתבחה בהן".

"אתה רודף את המסכנה הזאת גם בקברה האפל. מהי רצתה ממך בסך-הכול, שתמלא את חובתך כבעל ותעניק לי ולך ילד או ילדה?!"

"מנוחה למה אין לי מנוחה ממך? כמה פעמים לומר לך שעבודתי היא שליחות הומאנית וטיפול בתינוקות הוא הרס ההזדמנויות שלנו בחיים. עם תינוק צרחן בבית לא הייתי מגיע למה שהגעתי".

"למה התחתנת בכלל? שום חובה שחתמת עליה לא מעניינת אותך – אתה מתרחק ממני כמו מפני אש, פעמיים אילצת אותי להפיל את העובר שהתרוצץ אצלי בבטן. מחקת את חייו. חייו לא היו שווים בעיניך".

"מה התוקפנות שתקפה אותך מנוחה? להסתובב בהר הזיתים בין מצבות לבד באזור עוין – זאת סכנת חיים בחיינו – ערבים מצד אחד ורוחות ושדים מצד שני".

"אם יקרה לי משהו, לא יהיה מאושר ממך. הנשים בחייך יצאו במחול. הן יוכלו להגיע לבית שנתתי עליו את נשמתי ללא חשש. תסתכל על צמד העורבים שעל אדן החלון – בניגוד ליונים שהם לוחמנים זה נגד זה, העורבים הם נאמנים לבן זוגם, בונים יחד את הקן ושניהם דוגרים כמעט חודש ימים על הביצים הירקרות עד לבקיעתן".

"זה נכון מנוחה. אני לא מתווכח עם הידע שלך בענייני בעלי כנף. העורבים למיטב ידיעתי אינם שונים מבני אדם. יש בינינו הרבה דברים משותפים. הם מתגוררים בקרבתם של בני אדם ומחטטים באשפה של אחרים. הם אוכלים זבל וגם אני. העורבים שרים בדיוק כמו בני אדם במקלחת ומשגעים את השכל עם קולות הזמרה שלהם. ההבדל בינינו לבין העורבים שהם יפים יותר ושרים בלי זיופים".

"עשרים שנה אני מכינה לך את מיטב המטעמים ואתה קורא לזה זבל. אתה עוד תתגעגע לאוכל שאני מכינה ותתגעגע גם לקול שלי. אתה יודע שהייתי סולנית במקהלת בית הספר?".

"מנוחה, מצבך מדאיג, מצבך מעורר דאגה. מנוחה, את חסרת מנוחה. אני מאבחן אצלך הפרעות נוירולוגיות המשפיעות על מערכת העצבים הראשית. מן הסתם את סובלת מכאבי ראש, מיגרנות. מכאן ועד אלצהיימר לא רחוקה הדרך. התכווצויות השרירים בלחייך מסמנות התחלה של הפרעה מוטורית המובילה לפרקינסון".

"פרופסור געש, איפה לשלם בעבור האבחון?.. בעצם אין זה אבחון, זה איחול שניתן בשעתו חינם אין כסף על-ידי אביר הניסויים דוקטור מנגלה".

ב

נהג המונית צפר בחוסר סבלנות. מנוחה יצאה בטריקת דלת. היא עוד הספיקה לשמוע מאחוריה את קולו המאנפף של געש: "מנוחה, תמסרי ד"ש לאימא שלך מנוחתה עדן. תודי לה בשמי על האוצר שהפקידה בידי. תשמרי על עצמך מנוחה".

מן הצהריים ואילך לא פסק הטלפון לצלצל. מנוחה עדיין לא שבה. הטלפון הנייד היה סגור. חברותיה הרבות של מנוחה לא הבינו לאן נעלמה מבלי לדווח כדרכה לכל העולם. דוקטור געש נכנס לחדרה. כל העולם מכיר את מערכת היחסים הרעועה בין געש למנוחה. קרוב לשמונה בערב חזר הדוקטור הביתה. שלא כרגיל לא עמד סיר על הגז. גם במקרה לא היה דבר למעט כמה פירות בשלים אל מותם. הכריך העטוף כתכריך בנייר פרגמנט נח על השולחן יחד עם התפוז המסומן כגולגולת פגומה בחדר ניתוח. הוא לא פסק להאזין למבזקי החדשות בגלי צה"ל ובקול ישראל. שלא כהרגלו דפדף געש בספר התנ"ך המונח תדיר על שולחנו. הוא נעצר בספר זכריה וחזר ושינן "והנשים תשגלנה". האם מנוחה הייתה קרבן של אונס אכזרי בהר הזיתים? הוא חיפש מענה בתיאור האפוקליפטי העתיד להתחולל על

הר הזיתים. ההר יתבקע לשניים ובין שני חלקיו ייווצר גיא ענק ואיפה תהיה אז מנוחה? איפה היא עכשיו? האם כבר להתקשר למשטרה?"

פעם נוספת ניסה געש להתקשר לטלפון הנייד של מנוחה, אולם הפעם הוא קיבל מענה בערבית. הוא חזר על הקריאה 'הלו, הלו!' הטלפון נותק. העניין נראה בעיניו של געש חמור. הוא התקשר לכמה מידידותיה של מנוחה והן הצטרפו לדאגתו והציעו שיתקשר מייד למשטרה. סיפור הטלפון הנייד והמענה בערבית הדאיג את כל מי ששמע. געש שחשש שיאשימו אותו בהעלמת הגוויה של מנוחה היה חייב לפעול מייד.

"הלו, זה מאה? משטרה?"

"מי זה?"

"מדבר פרופסור געש. מהבוקר אשתי נעלמה בהר הזיתים. אולי מישהו פגע בה?"

"מאיפה אתה יודע שמישהו פגע בה?", שאלה המוקדנית, "התקשרת לטלפון הנייד שלה? האם רבתם היום?"

"ויכוח רגיל כמו אצל כל זוג. התקשרתי לנייד וענה לי ערבי שמיד ניתק".

"מה היא עשתה בהר הזיתים בלילה?"

"היא יצאה לשם בבוקר לעלות על קברה של אמה ומאז היא לא חזרה".

"בוא למגרש הרוסים להגיש תלונה", הציעה המוקדנית, "לגבי בוגרים החיפושים מתחילים רק כעבור יממה", פיהקה המוקדנית שהייתה כנראה כבר בסוף המשמרת.

"אולי מדובר כאן בפעולה חבלנית עוינת?"

"כל יום נעלמים אנשים לכמה שעות ואנחנו מוצאים אותם בסוף אצל המאהב. אין סיבה לדאגה עד שמוצאים את הגוויה", התבדחה המוקדנית.

ד"ר געש היה בטוח שעוד יאשימו אותו ברצח של חפה מפשע ויבלה את שארית ימיו בכלא מצחין.

עוד באותו לילה הצליחה המשטרה לאתר את הערבי שדיבר מהטלפון של מנוחה. להגנתו אמר:

"אני חופר קברים בהר הזיתים וכמו שאומרים במס הכנסה אני מעמיק את הגוויה של היהודים. כל יום אני מוצא מציאות ששוכחים בבית קברות. אני חושב שהיהודים אפילו שוכחים שם את אבא ואימא שלהם. היום מצאתי טלפון של אישה אחת, דווקא יפה, שבאה קצת בכתה ועזרתי לעבור בין הקברים הצפופים. התפלאתי שהיא לא חזרה למערב העיר אלא המשיכה ברגל לכפר סילוואן, כפר של מערות קבורה

תחיית המתים: עד לספר "מעשה דניאל" מהמאה ה-10 לא נזכר הר הזיתים כמקום שבו יתקע אליהו בשופר ויחיה מתים. רעיון תחיית המתים בהר הזיתים נמצא רק במדרש מהמאה ה-11 "פסיקתא רבתי": "ואלו שבלעו ברכלתה הקב"ה עושה להם מחילים מחילים מלמטן. והם מחלדים בהם עד שהם מגיעים תחת הר הזיתים שבירושלים, והקדוש ברוך הוא עומד עליו והוא נבקע להם והם עולים מתוכו. כמו שזכריה אומר ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם". רעיון גלגול המחילות ותחיית המתים בירושלים, אמנם מופיע בתלמוד אך לא בהקשר של הר הזיתים.

מצטרפת לכת

נכנסת למנזר

הולכת לישיבה של חוזרים בתשובה

נעלמת בכפר ערבי

עוזבת את הארץ

נופלת לאחד הבורות/קברים

הפרה והפטריה - כת האשליות הנבובות

לנקות ולשתות

דמות חבורת הצעירים עוטי הגלימה הכתומה, חרוזי עץ זעירים על צוארם, ראשם גלוח פרט לציצית שיער מוארך במרכז הראש – כבר מוכרת באירופה, ארה"ב וגם ישראל, תכופות יאחזו בתוף ומצילתיים, ינגנו וישירו את שם האליל הקרישני שלהם. מעטים ישימו לב שבכת ההודית כביכול הזאת לעולם אין הודים! הם מזהים את הזיוף!

שיטת הגיוס של בני הכת זהה באופן מדהים עם שיטת הפיתוי שנקטו בנות מדיין כנגד בני

ישראל בערבות מואב כמסופר בתורה. בהבדלים קלים – אצל בני הכת העכשווית הפיתוי נעשה לעין כל, ברחוב, באולם הטיסות היוצאות בשדה התעופה, בגן הציבורי, תוך שנערה מחוייכת בגלימת סארי הודי תציע לגברים לרכוש את ספרי הכת או לתרום להם ואו לבוא למרכז הפעילות המקומי "אשראם", המשמש גם מעין קומונות מגורים. וגבר צעיר יציע את אותם דברים לנשים.

גם הנפילה בהמשך מזכירה את מה שקרה לישראלים במואב. תחילה מגיע האיש לאשראם, זוכה בארוחה צמחית טעימה ומזינה. אחר כך, כשיתגבר על מחסומי הבושה – יצטרף לשירה, יאזין לשיחות של הגורו המקומי וכו'. בשלב מתקדם יותר יתחיל ללכת עם חרוזי העץ וישתחוה לתמונה או פסל של האליל הקט. הניצב בפינת האשראם ולפניה מקריבים פרחים, מים ומזון! כשיגיע לשלב בו הוא תורם את כל רכושו לכת (רבים חללים הפילה (מתוך ספר משלי ז') והמונים עשו זאת) או עובר לגור עימם ומביא לגורו את משכורתו, או אז יורד להשתתף בטקסים הסודיים הפנימיים, בהם רוחצים את פסלון החימר של האליל בתרכובת סודית המבוססת על נוסחא "עתיקה ומקודשת" ואחר הרחיצה שותים את נוזל הטיפה בין שאר מרכיביה "המקודשים" – כוללת התרכובת שתן של פרות! תאמרו "שום אדם בר דעת לא יעשה דבר מבחיל שכזה, לשתות שתן של פרות, והנה הפלא ופלא. רבבות עשו ועושים זאת. הפרה מקודשת בהודו, אין אוכלים את בשרה והפוגע בה יתן את הדין. התוצאה – בשרה לא, השתן שלה כן!

אמונה עתיקה – או ביזנעס צעיר?

הבה נבדוק את הרקע ההיסטורי של כת זו. חסידיה והעומדים בראשה טוענים כי היא בת אלפי שנים. יש נוקבים במספר חמשת אלפים שנה, האמנם? הד"ר דיאנה אק פרופסור לדתות הינדו ב"מחלוקת לסנסקריטית, מדעי הודו וחקר השוואתי של דתות" באוניברסיטת האדווארד היוקרתית, כתבה מאמר ארוך על הכת, ויצוין כי סגנונו אוהד. אם הד"ר הנכבדה משוחזרת הריהי משוחזרת בעד הכת (הכת עצמה משתמשת בקטעים מן המאמר בפרסומיה, או שטרחה לעוות ולשבש מקצת מן הכתוב).

חברי הכת רואים בספר "בהאגאואד-גיטה" את הבסיס לשיטתם. ספר זה, אליבא דפרופסור אק. נכתב במאה השניה לפני הספירה המקובלת, דהיינו לפני כאלפיים שנה בלבד ולא כטענתם. זה יוצא בערך בזמן שלטון החשמונאים, מבחינה זאת הן צעירים יותר גם מבדהיזים, טאואיזם ואחרים. יתר על כן, כשנכתב הספר, וגם אלף וחמש מאות שנה אחרי כן – עדיין לא היתה הכת קיימת! המאה ה-16 ראתה התעוררות בפעילות דתית בצפון הודו, ומקובל לראות באחד ממאות המטיפים שפעלו באותה עת, דרי קיטאנייה, את "מניח היסודות" לכת, אליה וקוץ בה.

אותו סרי כלל לא התעניין במסרים הרעיוניים המופיעים בספר. הנ"ל שם דגש על שירת שמו של האליל הקרישני בליווי משחוכיות נחושת ותופים מאורכים; בכך, ובאמונה שכך תבוא הישועה לעולם – הסתכמה התיאוריה הנאורה של המייסד הנכבד.

אם נערוך קפיצת דרך בזמן לשנת 1933 – נמצא תנועה (כביכול אותה תנועה) בעלת שם שונה – "גאודיא ויסנאוה"; תנועה מפולגת, חסרת מנהיגות אחידה וללא הסכמה על תיאוריה אחידה. באותה שנה הוסמך לדבריו, למורה, מי שעתידי היה להפוך אותה לעסק מכניס רווחים. אין מי שיכול לאמת את דברי האיש, כולל ספור ההסמכה, או לסתור. חברי הכת מקבלים את דברי הגורו שלהם. אין ולא היתה תנועת אם בהודו שתאשר או תכחיש את הסיפור.

ב-1965 הגיע ה"מוסמך", הנ"ל "בהאקטיודאנטה סוואמי פראבהופאדה" לארה"ב ועמו "בשורת" הגלימה השירה והתוף. רק מתאריך זה אפשר לבדוק את הרקע. הוא מצא כר נרחב לפעילות בקרב "ילדי הפרחים" בדיוק בתקופת המעבר מביטניקים זרוקים להיפים מסוממים. תכופות אומרים אנשי עסקים שאין חשוב מעיתו. אכן העיתו היה מוצלח שכן כל סממני הכת היו בשיא האופנה: האיבה למלחמה (אז הוחלה חובת גידוס בארה"ב בגל מלחמת ויאטנאם), המזון הצמחי, מוסיקה פסיכאדלית, פורקן היצרים, שרשרות פרחים נוסח האוואי, בדים מודפסים בסגנון הודי, קומונות של צעירים המחפשים את עצמם...סמים!

תשאלו – מה ענין סמים לכאן? נאמר: הספר המקודש להם "בהאגאואד – גיטה" שהזכרנו לעיל

– נכתב כולו כתוצאה של חוויה פסיכאדלית הנובעת מאכילת הפטריה! כולו הזיות מזויפות וכך מובא בתוכו – שהאליל ימלא את כדור הארץ בפטריה וההוכחה והמודעות שלו יהיו נתונים לך אם תאכל, אחרי אכול פטריה. פוצץ את ראשך ותראה את הקרישני. זו הנוסחה בשלוש מילים לאלו שלא מכירים את שורשי הכת, פיתוי שתן פרות ופטריה פסיכאדלית!

ההודי הממולח קבע את האיפיונים המחייבים לתנועה המוכרת כיום ואת שמה [הארי, קרישני(ה)]. והוא גם שקבע את דרך פעולתה המוכרת; אלפים מסתופפים בתוך קומונות דחושות, "אשראם" אוכלים מזון מצחי זול ומקבצים נדבות בשדות תעופה, מרכזי ערים, ואתרי תיירות וקניות, הגישה הפשטנית למכנה המשותף הנמוך ביותר (גישה בה נקטו רוב רבבות הדתות האחרות והכתות המאכלסות את העולם).

גיוס חברים חדשים נעשה במספר אמצעים, העיקרית – פניה ברחוב לבקר באשראם.

לפעולה זו נשלחות תדיר נערות נאות הפונות לגברים ברחוב, בדרך נעימה ומזמינה גברים, וגברים מבצעים את אותו דבר ביחס לנשים. (אגב, גם כתות אחרות עושות כנ"ל וידוע על מספר צעירים ישראלים שהצטרפו לכת "אנדה מרגה" ורצו אחרי המגייסות שלהם לשבדיה... שם הם גילו שהן נשואות). עם הזמן החלו להפיץ חומר הסברה מודפס ומאוייר תוך ממוש באמצעי פרסום משוכללים – ציורים יפים, צילומי צבע וטבע אקזוטיים ועוד.

הכספים שנאספים משמשים הן לאחזקת האשראמים (השקעה מינימאלית שכן עשרות גרים בדירה קטנה והמזון דל) – אך במיוחד לכיסי היזמים וראשי הכת הגרים בתנאי פאר, אחר מותו של הסוואמי – חל כצפוי פילוג בתנועה, אחד מראשיה (יהודי) מתגורר באחוזת פאר בת דונאמים רבים, יערות, שדות ומטעים בצרפת; במרכז האחוזת טירה עתיקה בת עשרות חדרים שרוהטו בפאר וביד רחבה, הכל מומן ונרכש בכספים שנאספו פרוטה לפרוטה... מחלק מכם, קוראים יקרים, וממאות אלפי אזרחים תמימים.

בוירג'יניה המערבית הושלמה לפני מספר שנים בנייתו של מרכז פולחני שתואר על ידי כתבי עיתונות כבנין היפה ביותר בעולם המערבי. שש שנים נדרשו להשלמתו וכמות השיש, האבנים הטובות, הזהב, שנהב ושאר שכיות החמדה הכלולות בו ומשוקעות בקירותיו, רצפתו ותקרתו עולה על כל דמיון. זהו שלל שנלקח מתורמים תמימים, בשדות תעופה וכו' ומצעירים חולמנים המצטופפים בחדרוניהם ושומעים בדביקות הסברים על היופי שבהסתפקות במעט!

ואין זה אלא חלק זעיר מאימפריית העסקים האדירה שהוקמה ע"י ראשי הכת. הוצאות לאור, מוזיאונים, פארקים ומלונות, אתרי תיירות נוספים מסוג המרכז הפולחני דלעיל – כולם מזרימים כסף רב לידי הקרישנאים המאושרים שבפסגה – שעה שצבא הנמלים העמלניות שלהם מוסיף לעבוד למענם נחרצות וללא שכר!

הרבה מהומה על לא מאומה

הרעיונות להם טוענת הכת אינם שונים מהותית מנושאים בהם עוסקים בני כתות אחרות ואשר על חלקם צוינו בעשרת הדברות ב"לא תעשה"; לעשות אלילים, להשתחוות להם להאמין בהם – כל זה נכלל באיסור עבודה זרה שהוא אחד משלושת באיסורים החמורים של היהדות של "יהרג ובל יעבור" (השנים האחרים הם גילוי עריות, שפיכות דמים). על המייסד כביכול בן המאה ה-16 הם מכריזים כעל "גילגול של האליל הקרישני". מטרתו שהם מקיימים – ללמד כיצד בדור של צביעות אפשר להגיע להכרה פנימית ואהבת האליל ע"י דיקלום של המאנטרה. נשמע פרימיטיבי? אבל מי שלא מכיר את העומק, היופי והמורכבות של תורת אמת – הולך שולל אחר הגב המליצי הזה.

למעשה הפעילות הקרויה הגות אצלם (מדיטאציה) ראוי לה להיקרא אי הגות כי זו המגמה והשיטה. שבה צליל חסר משמעות עוצר את תנופת הדמיון היוצר והמחשבה שכמעט לעולם אינם חדלים. התוצאה ארוכת הטווח – הינה שההכרה האנושית של היחיד נקטעת והוא חדל מלחשוב באופן אוטונומי.

בהמשך יביע רק את שהוטבע בראשו בדרשות באשראם. קשה לתפוס את הזוועה שבהשתלטות כזו על מוחו של אדם. במקום שהיהדות מדרבנת לחשיבה עצמאית, פורה ויוצרת; לביקורת ניתוח זהיר ובדיקה קפדנית; למחקר מעמיק ופלפול בעל מעוף – הכת הזו דוחפת לקפון מחשבת מגביל!

רעיון אחר מרעיונות הכת הינו רעיון הגלגול לפיו כל נשמה חוזרת בגלגול הנקבע על פי מעשיה בחייה הקודמים, האוכל בשר, לפי שיטתם – יחזור בגלגול כחיה טורפת. הקביעה הזו לא כל כך מסתדרת עם העובדות היבשות בשטח; המספר הגדל והולך של אוכלי בשר בעולם (היום גם בהודו ופן שלפני שנות דור בעיקר צמחונים) – ולעומתו מספרם הקטן והולך של חיות טורפות, שרובן על סף הכחדה! שיטתם מתאימה לעיקרון האיזון האקולוגי בטבע שהדורסים הינם חלק ממרכיביו.

פה המקום לציין שתורת הגלגול קיימת ביהדות אך – כרגיל, באופן מורכב ומפורט פי כמה ושונה. סביר שגם רעיון זה "התגלגל" להודו ממקורות יהודיים. כך קרה לשיפעת רעיונות מן היהדות שנספגו בארצות העולם היכן שישבו יהודים. הלא כך נבנו הנצרות והאיסלאם. בהודו ישבו קיבוצים יהודיים אלפי שנה וידוע על מטיפים יהודיים או מזרע יהודי שהשפיעו פלאות. למשל סארמאד במאה ה-17 מעטים יודעים עליהם מחוץ להודו או לחוקרים. אבל ההשפעה היתה עצומה וכן יודו גם חוקרים ואפילו גורו בעלי יושר כגון הגורו המפורסם מאהראג' צ'אראנג סינג – מודים בכך בפה מלא!

תהליך ההתפכחות, למי שזוכה, קשה ואכזרי. חברי הכת מסוגלים לגלות קשיחות ואכזריות כלפי העוזבים את הכת. בעיתונות האמריקאיות התפרסמו מקרים של איומים ובמקרה מפורסם אחד בקליפורניה היתה גם התנכלות אלימה. תהליך ההחלמה הפסיכולוגית, גם למי שהתפכח ועזב – ממושך ומכאיב. היתור על החום של תא קבוצתי וההתמודדות העצמאית עם רחוב אדיש וכו' – גורר משברים עמוקים, ורק לאחר שנים יש והצלחות מגלילות.

הפרעות נוירולוגיות הן הפרעות המשפיעות על מערכת העצבים הראשית (המורכבת מהמוח, גזע המוח והסרובלום), מערכת העצבים ההיקפית, או מערכת העצבים האוטונומית של הגוף.

הפרעות נוירולוגיות עיקריות:

כאבי ראש כגון מיגרנות, וכאבים הנובעים ממתח ולחץ.

התקפים של אפילפסיה ופרכוסים.

מחלות הקשורות בהתנוונות נוירונים, כאשר השכיחות ביותר הם אלה המסווגות תחת שטיון, כגון מחלת אלצהיימר.

מחלות והפרעות הקשורות בכלי הדם המוחיים, כגון שבץ מוחי.

הפרעות שינה.

שיתוק מוחין.

גידולים במוח, בעמוד השדרה ובמערכת העצבים ההיקפית.

הפרעות מוטוריות, כגון מחלת פרקינסון והתכווצויות שרירים בלתי רצוניות (טיק).

מחלות הפוגעות בנרתיקי המיאלין של הנוירונים, כגון טרשת נפוצה.

ליקויים בעמוד השדרה - גידולים, דלקות, טראומה, מומים.

פגיעות טראומטיות למוח, לעמוד השדרה ולמערכת העצבים ההיקפית.

שינויים בהכרה, כגון תרדמת.

מנזר רטיסבון הוא מנזר צרפתי קתולי ששוכן בשכונת רחביה בירושלים, ליד בית הכנסת ישורון. נבנה בין השנים 1876 ו-1897 ושימש כמנזר וכבית ספר מקצועי. מייסדו הוא האב אלפונס רטיסבון, יהודי מומר מצרפת.

[עריכה] מבנה המנזר

חזית המנזר שאורכה כתשעים מטר מעוצבת בסימטריה האופיינית לסגנון הרנסאנס - בארוק האיטלקי עם אלמנטים רומנסקיים. האדריכל היא האב מ' דומה (M.Doumet). משני קצוות החזית מתחילים שני אגפים של המנזר. האגפים הדרומי והצפוני מתנשאים לגובה של קוומה נוספת מעל האגף המרכזי. ראשית נבנה הצד הצפוני של חזית הבניין ונחנך בשנת 1884 ואילו הצד הדרומי ששל חזית הבניין נבנה רק לאחר מכן ובנייתו נשלמה בשנת 1891. באגף הדרומי של המנזר ישנה כנסייה אשר נחנכה בשנת 1894 ואילו האגף הצפוני נבנה רק לאחר מכן והוא ארוך יותר ממקבילו הדרומי.

לאמצעו של האגף הצפוני מחובר אגף נוסף הממוקם בצורה אנכית ביחס לאגף הצפוני. חלק זה של הבניין נבנה רק בשנות השלושים של המאה העשרים. במרתף הבניין נמצאים אולמות גדולים המאופיינים בקירות עבים ובתיקרות בעלות קימרונות. האולמות שימשו בעבר ככיתות לימוד, חדר אוכל ומטבח.

בחצר הצפונית של המנזר מצוי מגדל שמירה שהוקם בשנות השלושים של המאה התשע-עשרה, ימי שלטונו של איברהים פאשה בארץ ישראל. המגדל שימש כחלק ממערכת של מגדלי שמירה ואיתות על הדרך בין ירושלים ליפו.

כיום המנזר נמצא בבעלות קריית הוותיקן.

[עריכה] היסטוריה של המנזר

בחלק מתקופת מלחמת העולם הראשונה שימש המבנה כמפקדה של גדוד תותחנים אוסטרי שנשלח לארץ ישראל על מנת לסייע לצבא העות'מאני במלחמתו באנגלים. לאחר המלחמה הושב המנזר למסדר "אבות ציון".

בשנת 1921 חנתה בחצר המנזר "פלוגה" של גדוד העבודה שעסקה בחציבת אבנים באזור ירושלים. עקב מקום חנייתה כונתה הפלוגה בשם "פלוגת רטיסבון".

בתקופת מלחמת העצמאות התגוררו בבניין רטיסבון הנשים והילדים מכפר עציון שפנו לשם כאשר המגורים בגוש עציון הפכו למסוכנים. לאחר מלחמת העצמאות שימש המבנה את האוניברסיטה העברית שכן לא ניתן היה ללמוד בקמפוס האוניברסיטה בהר הצופים. עם השנים הוחזר הבניין לרשותה של הכנסייה הקתולית.

משנת 1970 פועל במקום סמינר תאולוגי נוצרי, העוסק בלימודי נצרות ליהודים. אחד ממורי הסמינר היה חתן פרס ישראל האב מרסל דיבואה. בשנת 1998 פרס הוותיקן את חסותו על הסמינר, ושמו החדש של הסמינר הוא "המוסד האפיפיורי רטיסבון".

בתחילת שנות ה-90 השכיר הוותיקן חלקת קרקע שבתחומי המנזר לקבלן הישראלי מרדכי אביב לצורך בניית מתחם מגורים יוקרתי במקום בשם "לב רחביה". הייתה זו העסקה הראשונה בין הוותיקן לאיש עסקים ישראלי.

כיום משמש המבנה להרצאות ולבית מלון לצליינים.

הר הזיתים נמצא ממזרח לעיר העתיקה של ירושלים. מקור שמו של ההר בכרמי הזיתים שכיסוהו בעבר. הר הזיתים קדוש ליהודים, לנוצרים ולמוסלמים, ומסורות רבות קשורות בו. גובהו של הר הזיתים והתצפית המצוינת ממנו לעיר העתיקה של ירושלים ומתחם הר הבית גרמו לכך שמרבית המפות הריאליסטיות והאזורים העתיקים של ירושלים נעשו מהר הזיתים.

תוכן עניינים

[הסתר]

- 1 מידע גאולוגי וגאוגרפי
- 2 הר הזיתים בהיסטוריה
 - 2.1 תקופת בית ראשון
 - 2.2 תקופת בית שני
 - 2.3 חורבן הבית ולאחר מכן
 - 2.4 בתי הקברות על ההר ולידו
- 3 אגדות ומסורות יהודיות על הר הזיתים
- 4 הר הזיתים במסורת המוסלמית

- 5 הר הזיתים במסורת הנוצרית
- o 5.1 כנסיות על הר הזיתים
- 6 אתרים על ובתחתית הר הזיתים
- 7 לקריאה נוספת
- 8 קישורים חיצוניים
- 9 הערות שוליים

[עריכה] מידע גאולוגי וגאוגרפי

הר הזיתים מהווה חלק מהגבול המערבי של מדבר יהודה. בינו לבין העיר העתיקה של ירושלים חוצץ נחל קדרון או בשמו האחר, עמק יהושפט. הר הזיתים שייך לרכס ההררי המקיף את ירושלים ממזרח לאורך כ-3.5 קילומטרים ובו שלוש פסגות בולטות: הר הצופים המתנשא לגובה 826 מטר, פסגת א-טור – גובה 818 מטר ו"הר המשחית", שהוא הפסגה הדרומית שלו המתנשאת לגובה 747 מטר.

רכסי הר הצופים והר הזיתים בנויים מסלעי משקע ימיים. החבורה המרכיבה אותו נקראת חבורת "הר הצופים" מתקופת הסנון והיא כוללת בתוכה את תצורת מנוחה (קירטון לבן ורך) ואת תצורת משאש (שכבות צור כהה וקשה). הקירטון הרך נוח מאוד לחציבה, אולם אינו מתאים כחומר גלם לבניית הבתים. זו אחת הסיבות שרכס הר הזיתים לא נבנה בתקופות הקדומות אולם נבחר כאתר מועדף לחציבת מערות קבורה.

[עריכה] הר הזיתים בהיסטוריה

[עריכה] תקופת בית ראשון

הר הזיתים לא מוזכר בתורה ובשמו המפורש מוזכר רק בספר זכריה. בשמואל ב' פרק ט"ו פסוקים ל'-לב' מתואר כיצד ברח דוד מאבשלום דרך הר הזיתים "במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי...ויהיה דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלוהים". **הר משחית**: במות בספר מלכים נזכרות פעמיים במות שבנה שלמה בהר אשר על פני ירושלים וזיהוי מדויק יותר של הבמות בתיאור הרפורמות של יאשיהו "ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר מימין להר המשחית אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרת שקץ צידונים ולכמוש שקץ מואב ולמלכם תועבת בני עמון טמא המלך", מלכים ב', פרק כג', פסוק יג'. "הר משחית" הוא נראה שיבוש של שם נוסף המוענק להר הזיתים כולו: "הר המשחיה" על שם שמן הזיתים שעליו עשו את שמן המשחה שמשחו בו את המלכים והכהנים הגדולים.

[עריכה] תקופת בית שני

בהר הזיתים היו כנראה חנויות שמהן היו מספקים לציבור מצרכי קרבן שונים הזקוקים להם לעבודות בית המקדש: "שני ארזים היו בהר המשחה תחת אחד מהם היו מוכרין ארבע חנויות טהורות, והאחד היו מוציאין ממנו ארבעים סאה גוזלות בכל חודש חודש" (ירושלמי, תענית פ"ד ה"ה).

כבש הפרה האדומה, **מקום שרפת הפרה והטמנת אפרה** האתר החשוב ביותר בהר הזיתים ליהודי בן ימי הבית השני היה המקום בו נערך טקס שרפת הפרה האדומה המטהר בני אדם מטומאת מת. על פי הפסוקים בתורה יש להוציא את הפרה האדומה אל מחוץ למחנה, לשחוט אותה ולהזות את דמה אל נוכח פני אוהל מועד. הכהן המזה את הדם שורף את הפרה ומשליך לתוך הבעירה עץ אזר ואזוב ושני תולעת. אחרי סיום טקס השריפה אוסף איש טהור את אפר הפרה ומניח מחוץ למחנה במקום טהור. ב-1975 הציע אשר קאופמן לאתר את המקום המדויק שבו שרפו את הפרה אדומה בהר הזיתים בחצר כנסיית דומינוס פלויט^[1]

השעיר לעזאזל נשלח ביום הכיפורים "לעזאזל המדברה". המשנה מספרת כי השעיר הובל דרך השער המזרחי של הר הבית, ועל גבי כבש. סביר להניח כי בדרכו למדבר, עבר דרך הר הזיתים.

השאת משואות גובהו של ההר וקרבתו לירושלים, מקום מושבו של בית הדין הגדול בו נקבע האם החודש יהיה מלא או חסר, קבעו את ההר למקום התחנה הראשונה ממנה השיאו משואות ששימשו להעברת הידיעה על קידוש החודש והמועדים. המשואות נראו מעל פסגת הר סרטבה ומשם הועלו משואות שהעבירו את דבר ההכרזה הלאה ליהודי בבל. לאחר מלחמת ששת הימים, נערכו ניסיונות להשאת המשואות בסרטבה ובהר הזיתים. התברר כי אין קו ראייה ישיר בין שתי הפסגות, וכנראה היו "תחנות ביניים" לאורך הדרך. "תחנת ביניים" כזו הייתה ככל הנראה בהר כוכב השחר (קובת א-נג'מה).

[עריכה] חורבן הבית ולאחר מכן

במרד הגדול: טיטוס הציב במחנה שהקים במרומי הר הזיתים את הלגיון העשירי פרטנסיס שהגיע מיריחו, בנוסף למחנה והמפקדה שהקים בהר הצופים. אחרי התקפה של הנצורים שהגיתו מהעיר על לוחמי הלגיון שהיו עסוקים בבניית המחנה בהר הזיתים ציווה טיטוס להקים מצודה על ראש הר הזיתים.

גם לאחר חורבן בית-המקדש מילא הר הזיתים תפקיד חשוב בחיים הדתיים, הציבוריים והלאומיים של עם ישראל, בארץ ובתפוצות. בהיות מרומי הר הזיתים ממוקמים נוכח בית המקדש וקודש הקודשים, נחשב ההר מעין "תחליף זמני" להר המוריה בשעה שנאסר על היהודים להיכנס לעיר. יהודים רבים היו עולים אל ההר, בעיקר בחודש תשרי, ומקיימים בו הקפות בהושענא רבה. ההר נתפס כמקום שבו עמדה השכינה אל מול היכל ה' ולכן הוא המקום הראוי להתפלל בו בימות החגים. על פי המדרש, השכינה גלתה מהר הבית אל הר הזיתים.

[עריכה] בתי הקברות על ההר ולידו

העובדה כי הר הזיתים קרוב לעיר העתיקה של ירושלים והיותו בנוי מסלעים נוחים לחציבה גרם ליהודים לבחור באתר הר הזיתים כאתר קבורה כבר בימי הבית הראשון (על פי ההלכה היהודית הקבורה בתוך העיר הייתה אסורה). התקדשות ההר והמסורות שנתפתחו אודותיו גרמו לרצף של קבורה על הר הזיתים הנמשך עד ימינו.

היהודים נהגו תחילה לקבור את מתיהם במדרון שמתחת להר הבית אך בלחץ השלטונות הממלוכיים נאלצו כנראה כבר במאה ה-14 להעתיק את מקום הקבורה למורדות הר הזיתים שממול. את מקומו של בית הקברות היהודי על מדרון הר המוריה תפס בית קברות מוסלמי. במאה ה-19 החל בית הקברות היהודי לקבל צביון עדתי עם הקמת חלקות קבורה וחברות קדישא נפרדות לבני העדות השונות. עד שנת 1868 בערך היו בתי-הקברות משותפים לכל העדות – ספרדים ואשכנזים. אחר כך נפרדו האשכנזים וקנו חלקת אדמה במעלה ההר לבית קברות מיוחד לאשכנזים. אחרי כמה שנים נפרדו הכוללים השונים וקנו חלקות מיוחדות לבני הכוללים שלהם.

בית העלמין העתיק בהר הזיתים מהווה פנתאון לאומי-יהודי; לא רק רבנים נטמנו בו כי אם גם אנשי רוח (סופרים וכו') ואישי ציבור. בין הדמויות המוכרות שנקברו בהר הזיתים ניתן למנות את הרמב"ן, רבי עובדיה מברטנורא, רבי יהודה החסיד, רבי חיים בן עטר, מי שעמד בראש הקהילה התימנית בירושלים והקים בית עלמין לתימנים בהר הזיתים מארי אברהם אלנדאף, רבי מנחם מנדל משקלוב מייסד הקהילה הפרושית בירושלים, הרב יעקב שאול אלישר, הרב גרשון מקוטוב גיסו של הבעש"ט, הרב חזקיהו דה-סילוה, הרש"ש גדול המקובלים במאה ה-18, הרב יהודה חי אלקלעי, הבתולה מלודמיר, רבי יהוסף שווארץ, יואל משה סלומון, חוקר ארץ ישראל א"מ לונץ, אליעזר בן יהודה ובנו איתמר בן אב"י, בוריס שץ, הרב שמואל סלנט, דוד ילין ומשפחתו ביניהם אביו יהושע ובנו אליעזר ילין, הנרייטה סולד, המשוררת אלוה לסקר שילר, הסופר חיים הזז, פנחס רוטנברג, ליאו מוצקין, יוסף ויץ, מאיר פיינשטיין ומשה ברזני, הרב אברהם יצחק הכהן קוק ולצדו בנו הרב צבי יהודה קוק, הרב שלמה גורן, ובסמוך אליו הרב דוד הכהן המכונה הנזיר, האדמו"ר מגור רבי ישראל אלטר ואחיו רבי שמחה בונים אלטר, ראובן ברקת, החזן יוסלה' רוזנבלט, השרים חיים משה שפירא וזלמן ארן, זבולון המר, ש"י עגנון, אורי צבי גרינברג ולידו ישראל אלדד, מנחם בגין ועוד.

בשנות השלטון הירדני 1948-1967 חולל בית-הקברות, ורבות ממצבותיו נלקחו והשתמשו בהן כחומרי בניין. נוסף על כך בית-המלון "אינטרקונטיננטל" (כיום מלון שבע הקשתות) נבנה בפסגת ההר, בחלקו על-גבי קברים, וגם נסלל כביש "דרך יריחו" בשטח בית-הקברות שהרס קברים רבים שהיו בתוואי הכביש. לאחר מלחמת ששת הימים משרד הדתות שיפץ את בית הקברות וחודשה הקבורה במקום. גם היום שטחים נרחבים בבית העלמין הרוסים ועדיין נמשכת תופעת הפגיעה במצבות וקברים. הקמתה של שכונת מעלה הזיתים בקירבת בית הקברות הגבירה את תחושת הביטחון באזור וצימצמה את תופעת הונדליזם. במהלך השנים שבהם היה הר הזיתים מחוץ לתחומי ישראל, הוקם הר המנוחות כבית קברות חליפי לירושלמים וכיום בשל חוסר במקום קשה לקנות חלקת קבר בהר הזיתים.

[עריכה] אגדות ומסורות יהודיות על הר הזיתים

על פי המדרש היונה של נח הביאה לו את עלה הזית מהר הזיתים.

אחרית הימים: הנבואה האחרונה בספר זכריה עוסקת ביום הדין שבאחרית הימים. על פי תיאור זה, ה' יאסוף את כל הגוים למלחמה על ירושלים. הגוים ילכדו את העיר יהרסו את בתיה ויגלו את חציה לגולה. בשעת שפל זו יצא ה' ויילחם בגוים. רגלי אלוהים יעמדו על הר הזיתים שיבקע, ההר יתבקע צפון-דרום ובין שני חלקיו יוצר גיא ענק: "ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם ונבקע הר הזיתים מחציו מזרחה וימה גיא גדולה מאוד ומש חצי ההר צפונה וחציו נגבה: ונסתם גיא הרי כי יגיע גיא הרים אל אצל ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עוזיה ובא ה' אלהי כל קדושים עימך" זכריה פרק יד', פסוקים ד'-ה'. הר הזיתים מוזכר כאתר אחרית הימים בהשפעת חזון זכריה גם ב"צוואת נפתלי" בימי הבית השני: "ובשנת הארבעים לחיי ראיתי חזון על הר הזיתים מקדם לירושלים כי השמש והירח נדמו".

תחיית המתים: עד לספר "מעשה דניאל" מהמאה ה-10 לא נזכר הר הזיתים כמקום שבו יתקע אליהו בשופר ויחיה מתים. רעיון תחיית המתים בהר הזיתים נמצא רק במדרש מהמאה ה-11 "פסיקתא רבתי": "ואלו שבלעו ברבלתה הקב"ה עושה להם מחילים מחילים מלמטן. והם מחלדים בהם עד שהם מגיעים תחת הר הזיתים שבירושלים, והקדוש ברוך הוא עומד עליו והוא נבקע להם והם עולים מתוכו. כמו שזכריה אומר ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם". רעיון גלגול המחילות ותחיית המתים בירושלים, אמנם מופיע בתלמוד אך לא בהקשר של הר הזיתים.

[עריכה] הר הזיתים במסורת המוסלמית

על פי המסורת האסלאמית יעמדו באחרית הימים מאזני הצדק לשקילת המעשים הטובים והרעים של בני אדם בהר הזיתים. הגשר מעל לגיהנום יותקן בין הר הזיתים להר הבית והכל יעברו על הגשר שחודו כחוד המספרים. הרשעים יפלו ממנו לגיהנום והצדיקים יעברו אותו בשלום. הגשר יתחיל בעמק א-סאהירה (תקומת נצח) המצוי בין כנסית "וירי גלילי" לכנסיית העלייה, פה יאספו הקמים לתחיה ביום הדין. (בימי הביניים נדדה המסורת לאזור שמצפון לשער הפרחים, מעל למערת ירמיהו, מקום של משתדע כיום בית קברות מוסלמי הנקרא א-סאהירה ומכאן באב אל זהירה). שבע הקשתות של בית המלון הירדני, לשעבר אינטרקונטיננטל, רומזות למסורת זו כיוון שהגשר ביום הדין אמור להישען על שבע קשתות.

[עריכה] הר הזיתים במסורת הנוצרית

הר הזיתים ואתרים שנתקשרו במסורת הנוצרית להר הזיתים מוזכרים בברית החדשה. **לבית עניה**, כפר יהודי ששכן במקום בתקופת בית שני (ביתניה או אל-עזריה של היום במורד המזרחי של הר הזיתים), מקושרות מספר מסורות. בבית עניה הקים ישו את לזארוס (אלעזר) לתחיה (הבשורה על פי יוחנן, פרק י"א). בית עניה נזכרת כמקום בו לן ישו לפני מאסרו. בבשורה על פי לוקס בית עניה היא מקום עלייתו של ישו לשמיים לאחר שקם לתחיה ובילה בקרב תלמידיו 40 יום. ולשם גם יישוב ישו בשנית באחרית הימים, על פי מסורת נוצרית מאוחרת יותר.

בית פגי נזכרת במקום שלידו קלל ישו את התאנה חסרת הפרי. ישו ביקש מתלמידיו להביא לו את העיר מבית פגי והכפר נזכר כמקום ממנו החלה תהלוכת הניצחון של ישו לירושלים (הבשורה על פי מתי פרק כא). על הר הזיתים עמד, ביתו של שמעון המצורע, המוזכר אף הוא בברית החדשה. הר הזיתים מתואר במסורת הנוצרית כמקום בו עמד ישו ובכה על חורבנה לירושלים, המקום בו הוא ניבא את חורבן בית המקדש ואת קץ העולם. גת שמנים, המזוהה לרגלי הר הזיתים מוזכרת כמקום בו העביר ישו את הלילה האחרון לפני מעצרו והמקום בו נאסר לאחר שנבגד על ידי אחד מתלמידיו, יהודה איש קריות. על פי תאורו של קירילוס הופיע ב-351 צלב זוהר בשמי ירושלים "הופיע בשמי ירושלים אור גדול שהשתרע בין גבעת הגולגולתא להר הזיתים ונראה לכל תושבי העיר". אור זה נמשך כמה שעות ועורר התרגשות גדולה בירושלים. מסורת נוצרית מאוחרת מיקמה לרגלי הר הזיתים את מקום קבורתה של מריה, אמו של ישו. מסורת נוספת הקשורה למריה מתייחסת לאזור עליו בנוי כיום מלון שבע הקשתות. האזור מכונה "האצטבה" או "אל קעדה": מקום הישיבה. האתר קשור למסורת כי כאן ישבה מרים לנוח שעה שעתה את דרכה אל הר הזיתים ובינתניה.

[עריכה] כנסיות על הר הזיתים

במאות ה-19 וה-20 ידע ההר בניה אינטנסיבית של כנסיות ומנזרים. לתהליך זה תרמו קדושתו הרבה של ההר במסורת הנוצרית והנוף הנשקף ממנו.

הכנסיות החשובות על הר הזיתים:

- כנסיית אבינו שבשמים (פאטר נוסטר) המצויה בידי הכרמליתים ובתוכה כנסיית האלאונה הביזאנטית
- כנסיית העלייה הרוסית
- כנסיית העלייה, כנסייה המשמרת את זיכרון עלייתו של ישו לשמים. כיום בידי המוסלמים.
- כנסיית דומינוס פלויט - "בכי האדון", כנסייה פרנציסקנית המשמרת את זיכרון קינתו של ישו על ירושלים ובית המקדש
- כנסיית מריה מגדלנה הכנסייה הרוסית שהוקמה במאה ה-19
- כנסיית גת שמנים המצויה בידי הפרנציסקנים והמשמרת את זיכרון סבלו ומאסרו של ישו
- כנסיית קבר מרים לרגלי הר הזיתים בתוך הואדי, המצויה כיום בידי היוונים אורתודוקסים
- המנזר והכנסייה בבית פגי.
- כנסיית לזארוס וקברו בביתניה.
- מנזר אברהם הקדוש על הר המשחית.

[עריכה] אתרים על ובתחתית הר הזיתים

- - בית אורות ישיבת הסדר ושכונה יהודית
 - בית החולים אוגוסטה ויקטוריה
 - האוניברסיטה המורמונית
 - מלון שבע הקשתות (אינטרקונטיננטל)
 - מערת הנביאים
 - יד אבשלום
 - קבר זכריה
 - קבר בני חזיר